



Představte si, že sedíte s přáteli v hospodě, kavárně či jiném pohostinském zařízení, poté co jste viděli film, který vás nějakým způsobem podněcuje k uvažování o něm. Je kritikami či filmovou historií dobře hodnocený, ale vy jste u něj takřkajíc zmírali. Nebo naopak, kritiky i fanoušci na internetových diskuzích jej strhávají a filmová historie opomíjí, leč vy jste se při jeho sledování zajíkali nadšením. Právě od této až prostoduché modelové situace se **první kapitola** odrazí k zásadnímu rozlišení mezi problémem, otázkou a typy tezí. Dané kategorie budou vztaženy k složkám vyprávění, stylu i fikčního světa, při čemž si první kapitola pomůže rozboru filmů *A. I. Umělá inteligence* (2001) a *Titanic* (1997).

Jenže jak problém, otázku a teze formulovat? Samotné přípravě analytického výkladu předchází fáze pozorování, k níž vytvořil základ předchozí blok této knihy. K uspokojivé analýze přitom nestačí pouhý soupis a případný popis prvků a prostředků v díle. Nezbytné jsou zrovna tak sledy tušení a předpokladů o vztazích mezi prvky a prostředky, jež jste vyzorovali. Je iluze myslet si, že když rozebíráte samotné dílo, vystačíte si pouze s jeho uspořádáním. Každé tušení a každý předpoklad jsou totiž nějak ovlivněny vašimi znalostmi, zkušenostmi a kulturním zázemím. Znalostmi pojmů, rozlišení a hodnotících vzorců, zkušenostmi s jinými filmy, knihami, studiiemi či třeba reportážemi nebo díly daného autora – a kulturně sdílenými představami o výstavbě dobrého filmu, poutavého příběhu či optimálním hodnotovém řádu. Podobné modely nejsou všeobecně platné, mění se čas od času, místo od místa, a dokonce i v závislosti na prostředí, v němž se pohybujete. Vyrůstání v rodině praktikujících katolíků, desítky debat s přáteli v kavárnách či absolvování středoškolského studia literatury a základů společenských věd. To vše zásadně ovlivní, co považujete za dobré, špatné, mravné, nemravné, vkusné, nevkusné, normální a nenormální.

Jinými slovy, pro různé typy analytických textů musíte tu méně, tu více vědomě přihlížet k širším souvislostem. Každý váš postřeh a každé tušení jsou nějak řízeny onou vaší – řekněme – **kulturní encyklopedií**, a tak je třeba i zdánlivě nejočividnější předpoklad prověřit. Například rozlišení mezi formou a obsahem se vám může zdát naprosto přirozeným, ale proč by mělo? Pouze je kulturně zavedené, mechanicky tradované a jednoduché na pochopení, což ale neznamená správné. Někteří esteticci nebo filmoví analytici se pokusili dokázat, že vnímání uměleckého díla skrze dvojici protilehlých pojmů obsah (co?) a forma (jak?) je „zmatené a nebezpečné“,⁴⁷ či dokonce omylné. A to třeba proto, že obsah je podle nich nutně výsledkem soustavy celkových vztahů prvků uvnitř formy.⁴⁸ Někdy může být nepříjemné vzdát se předpokladů, které se mohou jevit jako zřejmé a nabílední. Ovšem podobný dojem často plyne pouze z nedostatku informací nebo vzdělání - buďte proto otevření k jeho revizím.

Proces analýzy tedy zahrnuje nejen sled postřehů, nápadů a předpokladů, ale i bolestivého poznání o jejich možné nesprávnosti. Stejně tak zahrnuje řadu správných postřehů, nápadů, hypotéz a pracovních nákresů nebo rozpisů, které, stejně jako první jmenované, ve výsledném výkladu vůbec nepoužijete. Ačkoli uplatňujete množství analytických postupů i během přátelské diskuze nad kávou, tento blok se bude postupně soustřeďovat především na zákonitosti plánování psaného textu. V **druhé kapitole** si na příkladu působivého filmu *Krvavá neděle* (2002) ukážeme, kterák lze od jednoduchého postřehu dospět k pojmenování problému a teze a ke dvěma verzím osnovy výkladu téže teze v textu. A to právě pomocí série oněch nápadů, postřehů a předpokladů. Výklad přitom pro větší přehlednost pomine všechna ona palčivá, ač nezbytná škobrtnutí a zamítnutí. Poslední **třetí kapitola** nakonec představí pomůcky, jež v rozborném snažení mohou napomoci, zejména segmentaci filmu a cinematriku.

Podobně jako v předchozím bloku tak budu následovat výkladový postup od ustavování pojmů k jejich uplatňování. Věřím, že i v tomto případě se snad budete cítit s každým dílčím rozborem, každou podkapitolou a každým pojmem o něco jistější v tom, co vám chce text vysvětlit. **PLÁNOVÁNÍ** je navzdory všem úskalím klíčové, pusťme se do něj...